

Sygn. akt I CZ 59/19

POSTANOWIENIE

Dnia 21 sierpnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa U. R.
przeciwko J. G. i M. O.
o zapłatę i nakazanie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 21 sierpnia 2019 r.,
zażalenia pozwanych na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 27 marca 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1) oddała zażalenie,**
- 2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

U. R. wystąpiła przeciwko J. G. oraz M. O. o zasądzenie od pozwanych kwoty 50 000 zł z odsetkami ustawowymi tytułem odszkodowania za bezprawne zalewanie nieruchomości oznaczonej nr. 25/30 należącej do powódki i jej syna M.

R. (1), nakazanie pozwanym zmniejszenia rozmiarów nieruchomości budowlanej znajdującej się na nieruchomości oznaczonej nr. 25/28, której wymiary obecnie wynoszą 3.243 m³ do stanu zgodnego z nakazanym prawem miejscowym (2), zobowiązanie pozwanych do likwidacji deficytu powierzchni biologicznie czynnej na nieruchomości o nr. 25/28 (3), nakazanie pozwanym odtworzenie 50-metrowej długości rowu melioracyjnego na działce oznaczonej nr. 25/28 (4), nakazanie pozwanym obniżenia poziomu gruntu działki nr 25/28 do poziomu gruntu pierwotnego (5), zasądzenie od pozwanych odszkodowania za utratę wartości nieruchomości należącej do powódki oraz za głęboki stres, jak i przeżywa ona i jej syn z powodu zalewania ich działki przeznaczonej pod budownictwo mieszkaniowe, na której nie można w związku z tym wybudować budynku (6).

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 25 września 2018 r. odrzucił pozew w zakresie żądań zawartych w punktach od 1-5 pozwu, a w zakresie punktu 6 oddalił powództwo i obciążył powódkę kosztami procesu.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że podstawą odrzucenia pozwu było stwierdzenie, że w zakresie żądań wyrażonych w pkt. 1-5 petitum pozwu droga sądowa nie była dopuszczalna (art. 199 § 1 pkt 1 k.p.c.). Natomiast w zakresie żądania wskazanego w pkt. 6 pozwu Sąd Okręgowy uznał, iż zachodziły podstawy do jego oddalenia. Roszczenie to obejmowało odszkodowanie za utratę wartości należącej do powódki nieruchomości, a także za głęboki stres jaki przeżywa wraz z synem – współwłaścicielem działki. Zdaniem Sądu Okręgowego, powódka nie sprecyzowała swojego żądania poprzez podanie odpowiedniej kwoty jakiej domaga się tytułem odszkodowania, a zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia tego faktu spoczywa na osobie, która wywodzi z niego skutki prawne. Ponadto powódka nie przedstawiła dowodów pozwalających ustalić rozmiar spadku wartości jej nieruchomości. Zatem skoro powódka nie sprostała obowiązkowi wykazania rozmiaru szkody (art. 361 k.c.), to stosowne żądanie podlegało oddaleniu. Natomiast negatywne odczucia powódki są subiektywne i nie mogą stanowić o jej krzywdzie.

Na skutek apelacji powódki wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z dnia 27 marca 2019 r., uchylił zaskarżony wyrok w punkcie drugim oraz trzecim i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi

Okręgowemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego i zażaleniowego.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zgodnie z art. 187 § 1 pkt 1 k.p.c. pozew powinien zawierać dokładnie określone żądanie oraz przytoczenie okoliczności faktycznych uzasadniających żądanie. W sytuacji, w której powódka, reprezentowana przez zawodowego pełnomocnika, nie sprecyzowała kwoty żądanego odszkodowania i zadośćuczynienia Sąd Okręgowy powinien wezwać ją do uzupełnienia wymagań formalnych pozwu. Jednak Sąd Okręgowy zaniechał tej czynności i związku z tym przedmiotem jego osądu było żądanie o zapłatę niesprecyzowane co do kwoty. Powództwo zostało oddalone, a brak wskazania kwoty dochodzonego roszczenia w sposób wadliwy oceniono z perspektywy regulacji art. 6 k.c. Sąd pierwszej instancji, dostrzegając niejednoznaczność żądania pozwu w zakresie żądania naprawienia szkody (pkt. 6 pozwu), nie podjął żadnych czynności zmierzających do wyjaśnienia zgłoszonego żądania oraz wytyczenia okoliczności faktycznych służących właściwej jego ocenie, czym naruszył art. 212 § 1 k.p.c. Podstawa faktyczna zgłoszonego w pkt. 6 petitu pozwu żądania o zapłatę obejmuje zarówno okoliczności dotyczące spadku wartości nieruchomości w związku z jej zalewaniem, z którymi powódka wiąże roszczenie odszkodowawcze, jak i odnoszące się do doznanej przez nią krzywdy na skutek wieloletniej dewastacji jej nieruchomości. Ponadto w ramach żądania sprecyzowanego w pkt. 1 petitum pozwu powódka dochodzi od pozwanych odszkodowania za „bezprawne zalewanie jej działki”. W ramach przesłuchania informacyjnego należało zatem dążyć do uzupełnienia przytoczeń faktycznych poprzez wyjaśnienie, czy oba żądania dotyczą tej samej szkody, czy też różnych uszczerbków majątkowych i jakich. Niezbędne było również sprecyzowanie przez powódkę kwot dochodzonych tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania w ramach żądania z pkt. 6 petitum pozwu. Czynności te umożliwiłyby zrekonstruowanie podstawy faktycznej powództwa oraz dobór adekwatnych do tej podstawy przepisów prawa materialnego. Tymczasem z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika, w oparciu o jaką podstawę materialnoprawną Sąd Okręgowy dokonał oceny prawnej roszczenia powódki.

Ponadto z uwagi na dokonane w sprawie ustalenia oddalenie powództwa z powodu niewykazania wysokości szkody nastąpiło z naruszeniem art. 232 zd. 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Apelacyjny przyjął, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, gdyż zaniechał zbadania podstawy materialnej podstawy żądania pozwu, co uzasadniało w myśl art. 386 § 4 k.p.c. uchylenie zaskarżonego wyroku w punkcie drugim oraz trzecim i przekazanie sprawy w tym zakresie temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zażalenie na wyrok Sądu Apelacyjnego w (...) wnieśli pozwani, zarzucając naruszenie art. 386 § 4 w zw. z art. 212 § 1 i art. 232 zdanie drugie k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenie służy kontroli prawidłowości wyboru przez sąd drugiej instancji sposobu rozstrzygnięcia poprzez uchylenie zaskarżonego wyroku sądu pierwszej instancji i przekazania temu sądowi sprawy do ponownego rozpoznania. Dokonywana przez Sąd Najwyższy w postępowaniu zażaleniowym kontrola ma charakter formalny, skupiający się na ocenie wystąpienia przesłanek wydania tego rozstrzygnięcia. Jeżeli orzeczenie sądu pierwszej instancji zostało uchylone z powodu nierozpoznania przez ten sąd istoty sprawy, zadaniem Sądu Najwyższego w postępowaniu zażaleniowym jest zbadanie, czy sąd drugiej instancji prawidłowo pojmował tę przyczynę uzasadniającą, według art. 386 § 4 k.p.c., wydanie orzeczenia kasatoryjnego i czy jego merytoryczne stanowisko uprawniało do podjęcia takiego rozstrzygnięcia. Poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje natomiast prawidłowość stanowiska prawnego sądu drugiej instancji co do meritum.

Podstawę wydania przez Sąd Apelacyjny orzeczenia kasatoryjnego stanowił art. 386 § 4 k.p.c. ze względu na stwierdzenie, iż nie doszło do rozpoznania istoty sprawy przez sąd pierwszej instancji. Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy powinno być interpretowane jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten sąd

materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22, z dnia 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15, nie publ., wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Uwzględniając powyższe należało uznać, że Sąd Apelacyjny prawidłowo zastosował art. 386 § 4 k.p.c., bowiem nieodzownym warunkiem umożliwiającym wydanie przez sąd orzeczenia co do istoty sprawy, jest wystarczająco klarowne sprecyzowanie treści żądania skierowanego do przeciwnika procesowego, jego wysokości oraz podstawy faktycznej stanowiącej źródło tego żądania. Trafnie przyjął Sąd drugiej instancji, że Sąd Okręgowy rozpoznał sprawę, mimo że nie wiadomo dokładnie jaka relacja zachodzi pomiędzy żądaniami sformułowanymi w punktach pierwszym i szóstym petitum pozwu, jak również co do wysokości żądań powódki obejmujących różne co do podstawy faktycznej i prawnej roszczenia o zapłatę odszkodowania i zadośćuczynienia. Skoro Sąd pierwszej instancji nie wiedział, czego w istocie domaga się strona, która wytoczyło powództwo, to nie mógł w sposób właściwy poczynić ustaleń faktycznych oraz wypowiedzieć się merytorycznie w przedmiocie zgłoszonych żądań. Uzasadniało to ocenę Sądu drugiej instancji, kwestionowaną w zażaleniu, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Należy podkreślić, iż sprecyzowanie żądania i okoliczności faktycznych uzasadniających powództwo nie mogło nastąpić na etapie postępowania apelacyjnego.

Poza granicami kontroli dokonywanej przez Sąd Najwyższy w ramach rozpoznawanego zażalenia pozostawały natomiast pozostałe zarzuty, w ramach których kwestionują skarżący zasadność oceny Sądu drugiej instancji naruszenia przez Sąd Okręgowy art. 212 § 1 i 232 zd. 2 k.p.c.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie i - stosownie do art. 108 § 1 zd. pierwsze w związku z art. 391 § 1, 398²¹ i 394¹ § 3 k.p.c. - pozostawił rozstrzygnięcie

o kosztach postępowania zażaleniowego Sądowi wydającemu orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

aj